

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

Uredniški in upravniki prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$8.00 Entered as second-class matter January 18, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1917. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 25. MAJA (MAY 25), 1945 Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 103 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ameriška letala zadala težak udarec Japonski; Himmler si končal življenje

Ameriški letalci vrgli čez 4500 ton razstrelilnih in zažigalnih bomb na tokijski industrijski distrikt. Letalci so povedali, da so videli plamene, ko so bili oddaljeni dvesto milj od požarišča napada. Druga japonska mesta tarča bombardiranja iz zraka. Ameriške čete in pomorščaki prekoračili reko Asato in udrli v glavno mesto Okinawe. Japonci še drže južno konico 70 milj dolgega otoka. Ameriška pehotna divizija zasedla tri mesta v centralnem delu otoka Mindanaoja. Ofenziva kitajskih sil v provinci Hunan se nadaljuje. Ameriške čete ujele Juliusa Streicherja, vodilnega nacija in sovražnika židov

GUAM, 24. maja.—Okrog 180 ameriških bojnih letal je napadla japonske letalske baze na celini južne Japonske, dočim je na milje industrijskih predelov v Tokiju v plamenih po rekordnem napadu ameriških letalnih trdnjav. Ameriška bojna letala so zmetala tone bomb na japonske vojaške objekte.

LONDON, 24. maja.—Heinrich Himmler, načelnik Gestapa in notorični nacistični veleornar, si je s truplom končal življenje po aretaciji v Lueneburgu blizu Hamburga v Nemčiji. Himmler, simbol nacističnih bestialnosti, je bil aretiran v ponedeljek.

Heinrich Himmler je bil osebno odgovoren za nacistična groso-delstva. Na listi vojnih zločincov je bil zasnovan kot sločinec št. 2, drugi za Hitlerjem. Dočim zavezniški Joachima von Ribbentropa še niso prijeli.

Guam, 24. maja.—Ameriška letalska sila je zadala najtežji udarec Japonskim danes, ko je 550 letalnih trdnjav vrglo čez 4500 ton zažigalnih in razstrelilnih bomb na tokijske industrijske predele.

Prve letelce trdnjave so se pojavile nad japonskim glavnim mestom ob treh danes jutraj. General Curtis L. Lemay, poveljnik letalske sile, je dejal, da je napad trajal 105 minut. Ogromno število bomb je treščilo na distrikt Shiginawa, središče vojnih industrij, kjer biva 750,000 ljudi.

Letalci so povedali, da so videli plamene, ko so bili oddaljeni 200 milj od Tokija. Distrikt Shiginawa leži med palačo mikada in reko Tamo. V tem so letalske tovarne in glavna železniška postaja.

Ameriške letelce trdnjave so priletele nad Tokio z baz na Marjanskih otokih. Poročilo pravi, da so se skoraj vse vrnile v svoja oporišča po izvršenem napadu.

Drugi roji ameriških letal so istočasno metali bombe na Jokohamo, Kawasaki in druga japonska mesta ter industrijska središča.

Admiral Chester W. Nimitz poroča, da so ameriške čete in pomorščaki prekoračili reko Asato in udrli v Nahajo, glavno mesto Okinawe. Japonska trdnjavska črta na tem otoku je bila prebita v več krajih.

Deževni nalivi so zavrli ofenzivno ameriških sil v drugih krajih otoka. Uradni komunikacije pravi, da je pet ameriških divizij, okrog 75,000 mož, v akciji proti sovražniku. Japonci še drže južno konico 70 milj dolgega otoka. Sodi se, da je tam koncentrirana japonska sila okrog 30,000 vojakov.

Enote šeste divizije pomorščakov so po prekoračenju reke Asate zasedle strateške višine na dveh straneh glavnega mesta Okinawe. Operacije pomorščakov podpirajo ameriške bojne ladje in letala z bombardiranjem japonskih postojank.

Manila, Filipini, 24. maja.—Ameriška pehotna divizija je okupirala tri mesta v centralnem delu Mindanaoja, drugega

Mobilizacija japonskih študentov

Priprave za obrambo celine naznanjene

San Francisco, Cal., 24. maja.—Japonska častniška agencija Domej je naznanila mobilizacijo 20,000,000 študentov za vojaško in pomožno vojaško službo. Radio Tokio je prej naznanil formiranje posebne milice za obrambo japonske celine.

Besednik vlade je omenil revizijo japonske politike napram Kitajski, "ki naj bi odvrnila krizo, ki preti japonskemu imperiju zaradi razpleta vojnih dogodkov."

Načrt glede mobilizacije študentov je objavil prosvetni minister. Študentje se bodo morali podvreči posebnemu vežbanju, da se usposobijo za službo v armadi.

Zunanji minister Šigenori Togo je dejal, da je Japonska za ustanovitev prijateljskih odnosov s Kitajsko v ekonomskih in političnih zadevah.

Anglija dobila prehodno vlado

Priprave za splošne volitve

London, 24. maja.—Koaliicijska vlada, katero so tvorili konservativci, laboriti in liberalci, je bila razpuščena, ko je premier Winston Churchill resigniral. Kralj Jurij mu je poveril sestavo nove prehodne vlade, ki bo ostala na krmilu do izida generalnih volitev, katere se bodo vršile 5. julija.

Churchill se je takoj lotil poverjene naloge. Njegov kabinet bodo tvorili toriji in člani satelitske liberalne narodne stranke. Možnost je, da bosta ostala v vladi finančni minister John Anderson in vojni minister James Grigg.

Parlament bo razpuščen 15. junija, nominacije kandidatov za poslance pa bodo zaključene 25. junija.

Delavska in druge stranke imajo že liste svojih kandidatov. Katera bo zmagala pri volitvah, je še predmet ugibanja. Konservativci se zanašajo, da jim bo prestiž, ki ga uživa Churchill, pomagal k zmagi. Konservativna stranka ima oporo pri večini listov, ki bodo vodili agitacijo za njene kandidate.

Admiral Leahy naj bi pričal v prilog Petainu

Pariz, 24. maja.—Maršal Henri Petain je dejal, da bo apeliral na ameriškega admirala Williama D. Leahyja, naj pride v Francijo in pričja njemu v prilog. Leahy je bil ameriški poslanik v Vičju. Petainu proti smrtna obsodba na obtožbo sodelovanja s Hitlerjem v času nemške okupacije Francije. On je zaprt v trdnjavski jetnišnici v bližini Pariza.

General Hodges se vrnil v Ameriko

New York, 24. maja.—General Courtney H. Hodges, poveljnik prve ameriške armade, je došel v to mesto. Iz New Yorka bo odpotoval v Washington, kjer bo imel važne razgovore z vojaškimi voditelji. Pozneje bo odpotoval na Pacifik, kamor bodo poslani tudi enote njegove armade in se borile proti japonskim silam.

RUSKE OBLASTI OLAJŠAJE RESTRIKCIJE V NEMČIJI

Svobodna trgovina in profitni sistem vzpostavljena

POMANJKANJE V NEMŠKIH MESTIH

Moskva, 24. maja.—Poveljstvo rdeče armade v okupirani Nemčiji je olajšalo restrikcije, da odvrne nevarnost lakote v nemških mestih. Restavriralo je svobodno trgovino in profitni sistem in dalo navodila kmetom, naj prodajajo ali izmenjavajo pridelke na odprtih tržiščih.

Novi dekreti, povezani s sistemom delitve živil v odmerkih, so naredili globok vtis med Nemci. Trdi se, da prebivalci Berlina, Dresdenu in drugih mest dobivajo zdaj večje odmerke živil nego so jih dobivali v zadnjih mesecih vojne.

Nove dekrete je naznanil Anastas I. Mikojan, komisar za zunanjo trgovino. Uveljavljeni so bili po objavi poročil o akutnem pomanjkanju živil v Berlinu in Dresdenu. Svobodna trgovina se vrši v mejah sovjetskega sistema. Kakšno obliko obdavljenja bodo ruske avtoritete naložile privatnim trgovcem, ni znano. Možnost je, da bo obdavljenje suspendirano v času rekonstrukcije, da bo Nemčija lahko pobijala nevarnost lakote.

Iz prejšnjih naznanil in novih dekretov se lahko sklepa, da sovjetske avtoritete hočejo dobiti zaupanje Nemcev, katere so nacisti vedno strahili pred boljševo nevarnostjo. V mnogih mestih, katera so okupirale ruske sile, so bile ustanovljene nemške civilne administracije.

Mikojan je dejal, da se odigrava pretesljivi prizori v Berlinu in okolici. Tisoči moških, žensk in otrok prosi ruske častnike in vojaške kruha, da si utešijo glad. On je citiral pisma ruskih vojakov, da lačni Nemci jedo travo in lubje dreves. Iz tega razloga je poveljstvo ruske armade olajšalo restrikcije, da se izboljša živilska situacija.

"Tradicija sovjetskega ljudstva je človeško postopanje napram mirnim prebivalcem osvobojenih dežel," je rekel Mikojan. "Postopanje je drugačno napram zagrizenim nacijem in podpornikom narodnega socializma."

Unija voznikov preklicala stavko

Truman odredil zasego tovornih avtov

Chicago, 24. maja.—Neodvisna unija voznikov tovornih avtov je preklicala stavko, katere je izbruhnila pred enim tednom, nekaj minut potem, ko je urad obrambne transportacije zasegel tovrne avte 1200 v stavki prizadetih kompanij.

Zasego je odredil predsednik Truman. Njegova odredba je stopila v veljavo danes jutraj.

V stavki je bilo zavezovalnih čez 6500 voznikov. Mnenje prevladuje, da se bodo vsi vrnili na delo. Trumanova odredba določa med drugim, a vojaški prevzamejo tovrne avte v slučaju, da se vozniki ne vrnejo na delo. Izgleda, da bo konflikt izravnani.

Vojaški častniki so informirali uradnike unije, da se bo vrnilo javno zaslišanje o zahtevi voznikov za zvišanje plače. Unija zahteva 48 ur dela v tednu, zvišanje plače za pet dolarjev in dotedenske počitnice s plačo.

Vojni delavski odbor, ki je posegel v konflikt, ni hotel razpravljati glede zvišanja plače z uradniki unije. Izjavil je, da bo upošteval zahtevo, ko se stavarji vrnejo na delo.

Domače vesti

V bolnišnici
Chicago.—V bolnišnici St. Anthony se nahaja Louis Mohar, član društva 1 SNPJ, ki se je moral podvreči operaciji radi hernije.

Se vrnil iz ujetništva
Farrell, Pa.—Iz nemškega ujetništva se je vrnil William Bieck. Ujet je bil v Normandiji 8. julija 1944 in osvobojen 14. aprila in nato poslan domov.

Nov grob v Penni
Braddock, Pa.—Dne 19. t. m. je umrl v bolnišnici Max Germ, star 50 let in rojen v Pittsburghu, toda večino svojih let je preživel v Braddocku. Bolan je bil šest mesecev radi raka v ledvicah. Zapušča žena, dva sinova in sestro. K SNPJ je pristopil v mladinski oddelek in bil član društva 300.

Iz Clevelanda
Cleveland.—Radi mrtvouda je umrla Agnes Lunder, rojena Lesar, stara 56 let in doma iz vasi Brezje pri Ribnici, kjer zapuša dva brata in dve sestri. Tujak se je nahajala od leta 1906, bila članica društva 137 SNPJ, krožka št. 2 "Progressivnih Slovencev" in delničarka SND na St. Clairju. Zapuša dva sinova, dve hčeri in sestrino.—Po dolgi bolezni je umrl Mathew Medvedic, star 60 let in doma iz Klane v Idriji, odkoder je prišel v Ameriko pred 41 leti. Bil je član društva 5 SNPJ. Zapuša žena, dva sinova (oba v vojni), pet hčera, osem vnukov in več drugih sorodnikov.

Vest iz starega kraja
Waukegan, Ill.—Mrs. Ann Thomas je skozi Rdeči križ prejela vest iz starega kraja, da je v Martini vasi pri Mokronogu na Dolenjskem umrl njen oče Janez Lamovec dne 27. nov. 1944. Služil je na železnici kot konduktor. Rojen je bil v Polhovem gradu in ob smrti star 63 let.

Trije člani kabineta resignirali

Hopkins odpotoval v Moskvo

Washington, D. C., 24. maja.—Predsednik Truman je naznanil reorganiziranje svojega kabineta, ko so trije člani resignirali. Ti so justični tajnik Francis Biddle, delavska tajnica Frances Perkins in poljedelski tajnik Claude R. Wickard.

Truman je že imenoval nove tajnike. Pozicijo justičnega tajnika je dobil Tom C. Clark, delavskega tajnika bivši senator iz Washingtona Lewis B. Schwe-lenbach, poljedelskega tajnika pa Clinton P. Anderson. Državni tajnik Stettinius in federalni zakladnik Morgenthau bosta obdržala poziciji.

Predsednik je naznanil reorganiziranje kabineta na sestanku s častniki. On je tudi dramatično naznanil, da je za utrditev in ojačenje odnosov med Ameriko in sovjetskimi Rusijo. Da se to doseže, je poslal Harryja L. Hopkinsa v Moskvo, kjer bo imel važne razgovore z maršalom Stalinom in drugimi ruskimi voditelji. Hopkins je bil svetovalec in zaupnik umrlega predsednika Roosevelta.

Truman je tudi naznanil, da je odpotoval v London Joseph E. Davies, bivši ameriški poslanik v Moskvi, ki je znan kot prijatelj sovetov. Možnost je, da se bodo v Londonu in Moskvi vršili razgovori o novem sestanku velikih treh, ki je potreben.

Ameriški poslanik dospel v Budimpešto

Washington, D. C., 24. maja.—Državni departement je naznanil, da je H. F. Arthur Schoenfeld dospel v Budimpešto kot ameriški poslanik. On bo navezal formalne stike z ogrsko začasno vlado.

Čehi za tesno zvezo z Rusijo

Likvidacija ostankov fašizma

New York, 24. maja.—Radio Praga poroča, da je čehoslovaška organizacija za kulturne odnose s Sovjetsko unijo na masnem shodu sprejela slovesno deklaracijo z zahvalo rdeči armadi in maršalu Stalinu za osvoboditev Čehoslovake. Ta naglašala, da sta usoda in bodočnost češkega ljudstva tesno povezani s Sovjetsko unijo.

Masni shod se je vršil v Smetanovi dvorani v Pragi. Deklaracija pravi, "da je bil devet let maj posvečen s krvjo čeških bojnikov in vojakov rdeče armade. Bila je Sovjetska unija, ki je držala prapor slovanstva visoko v zraku." Deklaracija dostavlja:

"Čehoslovaška republika in sovjetska Rusija bodo korakali skupno naprej po začetni poti. Čistka ostankov fašizma v našem kulturnem življenju se bo nadaljevala. Zgradili bomo srečno, svobodno in demokratično republiko in ostali kot Slovani zvesti naši največji zaveznici—Rusiji, ki je naš ščit v vojni in miru."

Rešitev tržškega problema blizu

Junta dvanaestih mož vlada v mestu

Trst, 24. maja.—Pričakuje se, da bo kmalu dosežen sporazum med anglo-ameriškimi vojaškimi avtoritetami in maršalom Titom glede rešitve tržškega problema. Napetost se je nekoliko polegla.

Američani in Angleži zahtevajo gotove pravice ne samo v Trstu, temveč tudi v Julijski Krajini, toda naleteli so na odpor pri poveljstvu jugoslovanskih sil. Uprava zavezniških interesov v Trstu je v rokah britških avtoritet. Zavezniške oblasti trdijo, da mora biti tržška luka odprta, da bodo tja lahko prihajale potrebščine za ameriške in britske okupacijske sile v Avstriji.

Politični komisar v Trstu je Antonio Mezzetti, bivši častnik v italijanski mornarici, toda mesto vlada junta, katero tvori pet Jugoslovancev in sedem Italijanov. Mezzetti se je izrekel proti načrtu, da Italija obdrži Trst.

"Ako bo Trst vrnjen Italiji, bo izbruhnila revolucija," je dejal. "Mi smo trpeli in stradali 27 let, ko je bil Trst pod Italijo. Jaz ra-jem padem v boju, kot da bi se vrnil v mizerijo. Italija ne potrebuje Trsta. Ona je poražena država. Raje se ubijem, kakor tudi svojo ženo in otoka, kakor da bi spet prišel pod italijanski jarem."

Mezzetti je napovedal, da bo revolta v Trstu, ki bo izbruhnila, če britske in ameriške avtoritete ne bodo revidirale svojega stališča, bolj krvava kot je bila ona v Grčiji, kjer so britske oborožene sile zdrobile odpor levčarjev proti grškim fašistom in re-akciji.

Nemški civilisti se vračajo v Berlin

Moskva, 24. maja.—Nemški civilisti se vračajo v razdejani Berlin, kjer je dvajset ruskih administracijskih distriktov že registriralo dva milijona prebivalcev. Civilisti prihajajo peš, na vozovih in biciklih. Električne naprave so bile popravljene v nekaterih predelih in vodni sistem operira v drugih. Na cestah, s katerih so bile podrtine odstranjene, vozijo avtobusi in vozovi cestne železnice. Ruske vojaške straže še patrolirajo predele v osrčju mesta in iščejo trupla voditeljev nacistične stranke pod razvalinami vladnih poslopj.

DOENITZ IN ČLANI NJEGOVEGA ŠTABA ARETIRANI

Zavezniške avtoritete likvidirale nemško poveljstvo

FORMIRANJE CIVILNIH ADMINISTRACIJ

Flenburg, Nemčija, 24. maja.—Vrhovni zavezniški stan je v soglasju z ruskim poveljstvom aretirati admiral Karla Doenitz, katerega je Hitler imenoval za svojega naslednika, člane njegovega štaba in likvidiral takozvano flensburško vlado ter ostanke nemškega poveljstva.

Doenitz, ki je postal vodja zdrobljenega tretjega rajha, je jetnik. Z njim vred so bili aretirani general Gustav Jodi, šef generalnega štaba; admiral Hans von Friedberg, vrhovni poveljnik nemške bojne mornarice, in Albert Speer, državni minister. Jodi in Friedberg sta reprezentirala Doenitz na konferenci v Reimsu, Francija, ko se je Nemčija brezpogojno podala pred zavezniški.

Feldmaršal Wilhelm Keitel, bivši šef generalnega štaba, ki je podpisal dokument kapitulacije Nemčije pred Rusijo v Berlinu, je bil aretiran 15. maja. Besednik zavezniškega vrhovnega poveljstva je dejal, da bodo aretirani Nemci postavljeni pred sodišče kot vojni zločinci.

Doenitz je skušal uveriti zavezniške, da le njegova vlada lahko izsili razorožitev nemške armade in prepreči kaos v Nemčiji. Prej je bilo naznanjeno, da je bil feldmaršal Montgomery imenovan za vrhovnega poveljnika britske okupacijske sile v Nemčiji. General Eisenhower je poveljnik ameriške okupacijske sile v Nemčiji.

Dr. Hans Fuchs, predsednik administracije v Porenju pred nastopom Hitlerjevega režima, je bil imenovan za načelnika civilne administracije v coni ameriške okupacije, ki obsega 14,000 kvadratnih milj in je imela pred izbruhom vojne čez 11,000,000 prebivalcev. Fuchs je veteran iz prve svetovne vojne in igral je važno vlogo kot vodja stranke katoliškega centra v nemški republiki. Civilne administracije so bile ustanovljene tudi v drugih nemških provincinah.

Dovoz ameriškega mesa v Anglijo ustavljen

London, 24. maja.—Poljedelski minister je naznanil, da je bil dovoz ameriškega mesa v Anglijo ustavljen. Kot posledica bo morala vlada znižati odmerke mesa. Minister je izrazil upanje, da bo Anglija dobivala več mesa iz Kanade.

Stavka skladiščnih delavcev v Pittsburghu

Pittsburgh, Pa., 24. maja.—Več sto skladiščnih delavcev je zastavkalo, ko so se pogajanja glede zvišanja plače izjalovila. Pričakuje se, da bo vojni delavski odbor posegel v konflikt. Stavkarji so člani unije Ameriške delavske federacije.

Pol milijona ameriških vojakov se vrne domov

London, 24. maja.—List Daily Mail je napovedal, da se bo najmanj pol milijona ameriških vojakov, ki so zdaj v Evropi, vrnilo domov v prihodnjih šestih mesecih. Za prevoz vojakov so pripravljeni angleški veleparniki, med temi "Queen Mary" in "Queen Elizabeth."

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celoletno, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (May 31, 1945), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Volilni boj v Kanadi

V deželi naših severnih sosedov je v teku živahna volilna kampanja. Volitve za nov parlament se vrše 11. junija širom vse Kanade, teden prej, 4. junija, pa bodo tudi provinčne volitve v Ontariju, največji kanadski provinci.

Kanada je imela zadnje parlamentarne volitve pred približno petimi leti, ko je bila dežela že v vojni. Na krmlju je ostala liberalna stranka, ki je bila leta prej, sredi gospodarske krize izpodrinila konservativce. Slednji so imeli prej deželo prilično tako v pesti kot republikanci Ameriko pred prihodom "new deala." In medtem, ko se je pri nas Rooseveltova administracija leta 1933 vrgla v razne reforme, da je potegnila deželo iz velikega prepada, je s spremembo vlade v Kanadi ostalo približno vse po starem. Po industrijskih krajih je bila brezposelnost sicer velika, toda kriza ni bila tako huda kot v Ameriki, ker je bila dežela v pretežni meri agrarna. Farmarji so bili seveda zelo prizadeti zaradi nizke cene pšenice in je bila vlada prisiljena subvencionirati izvozno trgovino, s čimer je farmarjem garantirala minimalno ceno. Toda drugih posebnih reform ni bilo.

V tisti krizi je v nekaterih zapadnih provincah vstalo novo politično gibanje pod imenom Canadian Cooperative Commonwealth Federation—ali CCF, kot je zdaj znana ta stranka. Ustanovljena je bila leta 1932 v Saskatchewanu na programu demokratičnega socializma. Do zadnjih let se je ta stranka počasi, toda smoteno razvijala. Kanado—in tudi Ameriko—je presenetila pred par leti, ko je pri provinčnih volitvah v Ontariju imela fenomenalni uspeh. V provinčno legislaturo je izvolila 32 poslancev in postala druga najmočnejša stranka, prej pa ni imela nobenega mandata. V kanadskem parlamentu je sicer imela osem ali devet sedežev.

Se bolj pa je ta stranka presenetila Kanado lani pri provinčnih volitvah v Saskatchewanu, ko je izvolila 47 izmed 53 poslancev. S tem je Kanada dobila prvo socialistično provinčno vladno, ki je zadnje dni dokončala prvo leto svojega termina. Ta vlada je v teku enega leta uveljavila več socialnih reform v tej provinci kot jih je bilo kdajkoli prej sprejetih v Kanadi.

Med temi reformami so: izboljšanje odškodninskega zakona za delavce, zakon za obvezno plačane počitnice za vse delavce, zvišanje minimalne plače na najvišjo točko v Kanadi, prav tako zvišanje penzij in podpore za stare, oslepele in za ovčevale matere z majhnimi otroki, izboljšanje podeželskega zdravilstva in šolstva, ustanovitev združnega departamenta, vzkonitev raznih ukrepov za farmarske tržne zadruge in za razvoj državne industrije in sprejetje več drugih postav, vključivši zakon, ki garantira delavcem pravico do organizacije in kolektivnega pogajanja, kakor tudi zaščitenje farmarjev pred izgubo farm radi dolgov.

S takim legislativnim rekordom se ne more ponašati nobena druga stranka v Kanadi.

V tej volilni borbi si v glavnem stojte nasproti tri stranke: liberalna, progresivno-konservativna in socialistična CCF. Zanimivo je predvsem to, odkar je vladajoči razred v Kanadi pričela strahiti CCF, sta obe kapitalistični stranki postali "liberalni" ali celo "radikalni." To vsaj v besedah.

Glavno vprašanje v Kanadi, kot tudi v Ameriki in sploh v vseh kapitalističnih deželah je: Kaj bo po vojni—ali se dežela zopet pogrezne v krizo z veliko brezposelnostjo, ali bo zmožna nuditi delo in pošten kos kruha vsem, ki so zmožni in pri volji delati.

Popolno uposlenost obljubujejo vse tri glavne stranke. Liberalci in konservativci obljubujejo to v okviru obstoječega sistema "free enterprise," socialisti pa so izdelali dinamičen program za temeljite gospodarske reforme, ker pravijo, da pod kapitalizmom ne more nihče v resnici nuditi popolne uposlenosti in maksimalne produkcije.

Okrog tega fundamentalnega vprašanja in okrog drugih gospodarskih reform se bje sedaj politični boj v Kanadi. Katera stranka bo zmagala, je v naročju bogov. Splošna sodba je, da bo CCF prišla iz tega boja zelo ojačena, dasi ni pričakovati, da bi dobila večino.

In dasi se je CCF podala v volilni boj z zelo dinamičnim programom in je v bistvu levičarska farmarsko-delavska stranka, ji delajo precej zgage komunisti, ki so spremenili svojo stranko v progresivno delavsko stranko, da lažje demagogirajo in varajo delavce. V tej volilni borbi je njih glavni boj naperjen proti CCF. Kjer so le mogli, so postavili svoje kandidate proti kandidatom CCF, da razcepijo delavske glasove, indirektno pa agiti- rajo za kapitalistično liberalno stranko, od katere baje prejema- jo subvencije. Svoje kandidate so postavili predvsem v distriktih, v katerih je CCF imela dobre izgleda za zmago. Svoje sile so predvsem koncentrirali v Ontariju, kjer so postavili 37 kandida- tov. Od teh jih le pet kandidira proti konservativcem, vsi ostali pa proti kandidatom CCF. In provinčne volitve v Ontariju so važne, kajti rezultat bo več ali manj vplival na parlamentarne volitve teden pozneje.

Glasovi iz naselbin

PRIJATELJSKA DEBATA MED GORNIKOM IN BROWNO

Bellingham, Wash.—Dopisi o industrialni ekonomiji, kakor jih piše prijatelj Joseph Brown iz Walshville, Ill., so zanimivi in poučljivi. On ni ugodil samo podpisanimu, pač pa večini čita- teljev. Nihče ne more opore- kati, da dopisnik ni v pravem; vse je resnica, kar piše in želim, da se še večkrat oglasi.

Joseph Brown se najbrže še spominja mojih dopisov "proti" unijam. Čitatelji so me napa- no razumeli, kar sem sicer pri- čakoval, zato sem se jim zame- ril. Jaz nisem proti unijam, ka- kor ni socialist proti veri. Ali ker se unije izrablja v namen, da se prepreči morebitna revolucija na postaven način—ne s silo— ne moremo pričakovati uresnič- enja programa SLP.

Posamezni člani delavci, niso naspotni taki spremembi, toda so brez moči in se morajo po- koravati svojim voditeljem. Na splošno, ameriški delavci se ne briga za tako ali tako politiko. Recimo, da bi šel Brown na se- jo rudarske unije in priporočal rudarjem to, kar piše v Prosveti. Prepričan sem, da bi mu kaj hitro pokazali vrata... Kakor jaz vidim razmere, imamo tu razne organizacije, posebno ver- ske, katerih namen je ohraniti tako zvani "American way of life"... Vse drugo, kar bi bilo splošnosti le v korist, jim je "foreign and communistic"... Kaj pomaga, če SLP ali posa- mezniki učijo resnico, če pa res- nici nasprotujejo velike organi- zacije, ki kontrolirajo ameriško ljudstvo.

V rudarski uniji je upošteva- no le to, kar priporočajo njih vo- ditelji. Prav tako je z drugimi organizacijami. Beseda posa- meznega člana dosti ne šteje ali pa sploh nič, ako ni odobrena od zgoraj. Saj člani unije ni- majo niti toliko moči, da bi si izvolili drugega voditelja; v vo- dstvu so zmeraj eni in isti. Na kratko: ameriške delavske unije so zato tukaj, da drže status quo in red med delavci. Kdor misli, da bodo unije, ki so pod Johnom Lewisom in Greenom kdaj spre- jele kaj takega, ki bi v resnici koristilo splošnosti, se zelo mo- ti. Zatorej od te strani ni nobe- nega upanja.

Mnogi delavci so zainteresira- ni v Rusijo radi enega ali dru- gega razloga. Prvi je trgovina, ki prinese mnogo dela, drugi pa je socializem, ki ga USSR izva- ja, kakor je razvidno iz raznih poročil in rezultatov. Prijatelj Brown sicer pravi, da je v Rusiji državni kapitalizem in ne socia- lizem. Yes, mnogi "socialisti" so zmetali že precej polen pod so-

vjetski voz in če bi bilo po njih- ovem, bi bil tam gospodar Ke- renski in z njim vred angleški in drugi kapitalisti. Da, dela bi imel ruski narod precej in mor- da tudi nič slabše življenje kot ga ima pod sovjeti. Vendar pa je vzlic temu velika razlika, kaj- ti sovjeti imajo narejen plan in v Rusiji se gradi socializem. Ne, perfektnega socializma tam ni in ga tudi ne more biti, kajti pa- lače se ne more zgraditi tako hi- tro kot bi kdo želel, pač pa po- trebuje časa. Ne smemo pozabi- ti, da Sovjetska Rusija obstaja še dobrih 25 let in v tej krat- ki dobi so realizirali dober del socialističnega programa! Doka- zo "vseposvobodni vidni, namreč da sovjeti grade nekaj velikega, nasprotnega profitnemu, kapita- lističnemu sistemu. Ako ne bi bilo nobenih drugih dokazov, da Sovjetska Rusija v resnici gradi SOCIALIZEM, je ta, ker vsi za- govorniki starega reda, statusa quo, nasprotujejo sovjetom in se ob vsaki priliki zaletavajo ob njihov sistem.

Očitno je, da konerena Zdru- ženih narodov, ki se sedaj vrši v San Franciscu, ne bo uspe- la; ohranila bo vse kot je bilo pred vojno. Uspehi bodo le v razde- litvi sfer in mogoče vzpostavili mednarodni denarni sistem. Vse- kakor trusti in karteli bodo sku- šali izvesti sporazum za eksploa- tacijsko kolonij in obnovljenje raz- dejane Evrope. Razumeti mora- mo, da Rusija v tej družbi ne more ustvariti čudežev in ne ka- že ji drugega kot trenutno spo- razumeti s kapitalističnimi drža- vami in z njimi do gotove me- re sodelovati in trgovati. Dru- gega izhoda ni.

Nove iznajdbe, predvsem elek- trične, bodo gradile velike, mo- derne naprave v kapitalističnem svetu in prav tako v Sovjetski Rusiji. Razlika pa bo v tem, da gredo profiti dveh različnih si- stemov v različne namene. Se- veda, poteklo bo precej let, pred- no bo imel sovjetski delavec boljše življenje, kajti njegov produkt ali profit gre v skupno sovjetsko blagajno, nadprodukt delavca v kapitalistični državi gre pa v blagajno trustov. Raz- lika se bo pokazala šele čez čas, ko bodo sovjeti dokazali večji uspeh od kapitalističnega. Raz- umljivo je, da bo Rusija storila vse, da ohrani mir s trusti in prijateljstvo z narodi, da bo ta- ko nemoteno izvedla svoj načrt, gradnjo novega reda — socia- lizma. Danes je še vprašanje, kaj bodo storile državne legislature in kongres na polju ekonomske ekspanzije, dočim imajo v So- vjetski Rusiji svoj načrt, kot ga navaja prijatelj J. Brown—ako se ne motim...

George Gornik.

POROČILO ZASTOPNIKA

Hermine, Pa. — Predno prič- nem s poročilom o naročnikih, se bi rad dotaknil ameriškega časopisja z ozirom na taržaško in primorsko vprašanje. O Ju- goslaviji sicer sedaj pišejo na prvih straneh časopisja, ampak ne njej v korist, temveč v korist njenih sovražnikov.

Zakaj tako sovražno pisanje o Jugoslaviji? Zato ker smo Ju- goslovani v tej deželi v tej kri- tični uri zlezli pod klop, med- tem ko so se naši rojaki v Ju- goslaviji z ozirom na številu pre- bivalstva v veliki večji meri žrtvovali za zmago demokratič- nega sveta kot pa kateri koli drug narod. Hrabra jugoslovans- ka partizanska armada je uni- čila na tisoče in tisoče naci- fašističnih sovražnikov in tako prihranila tisoče življenj ame- riških in ostalih zavezniških armadam. Kaj pa so tedaj de- lali Lahi, katere danes zagovar- ja kapitalistično časopisje? Po- bijali so zavezniške vojske, ko so invadirali Italijo in to tako dolgo, dokler so upali na zmago. Ko pa so videli, da ni nobene prilike za zmago, so se hinavsko potuhnil.

Tako je bilo, sedaj pa ame- riško in angleško časopisje za- govorja Italijo, a zaeno napada Jugoslavijo in njenega velika voditelja Tita. Samo pomislimo, 16-milijonski narod je žrtvoval v tej vojni dva milijona svojih najboljših državljanov! Ali jim dajamo mi, ameriški Jugoslova- ni, priznanje za to njihovo v- zgodovino skoro neprekosljivo hrabrost? Še zdaleka ne! Mnogi potuhnjeno širijo propagando in kimajo onim, ki pravijo, da je ta vojna samo za pobijanje čim več ljudi in da kapitalisti čim bolj obogate. Jaz pa vas vpra- šam, kateri kapitalisti? Morda nemški, ki je sedaj njihova in- dustrija v razvalinah, prav tako kot domovi mnogih delavcev? Posledice bo trpel ves nemški narod, kajti poslušal je krive preroke, ki so mu zabijali v glavo, da so oni nadljudje—Herrenvolki.

Kaj pa jugoslovanski sosedje Italijani? Ali so imeli kdaj do- bro besedo za Slovence, odkar so sledili svojemu dučetu in nje- govim gangsterjem? Ne, niso je imeli, ampak prav obratno: zmerjali, zaničevali in uničevali so naš narod. Tudi v tej deželi so nas hoteli zapostavljati Ita- lijani, kar je precej oviralo delo pri strokovnih organizacijah. Podpisani bi lahko marsikaj na- pisal o tej zadevi. Zmerjali so nas, češ, da ližemo pete svete- mu očetu in njegovim služabni- kom, sedaj pa so sami vneti za tako delo, torej pljuvajo v svo- jo lastno skledo. Nasedli so sv. očetu, kateri jim je dal "velike- ga" voditelja Mussota, ta pa jih je zapeljal v klavnico na naci- stični strani.

Danes Italijani v tej deželi vrše veliko propagando proti Jugoslaviji, kar se vidi tudi iz tukajšnjega Pittsburgh Pressa, ki je najpopularnejši dnevnik v tem kraju. V uredniškem član- ku stoji zapisano, da je jugoslo- vanska vlada zasedla ozemlje so- sedov (ne rečejo Lahov), katero nameravajo obdržati. Člankar zelo kritizira jugoslovansko vojs- ko, češ, da se neče pokoriti za- vezniškim četam niti na povelje ameriškega državnega podtajni- ka Grewa, kateri je dejal, da so Jugoslovani storili nasilje, ko so zavzeli primorske kraje in Trst. Rečeno je tudi, da bi tudi s Ti- tom končno obračunali, ako ne bi imel mojstra Stalina za seboj itd. Uvodnik nadalje trdi, da se prav lahko zgodi, da bo kakšen nervozen vojak pričel streljati, kar bo povzročilo ponovne kon- troverze.

Urednik omenjenega lista je po krivici zapisal, da so Ju- goslovani sosedom ukradli Trst, Istro in Primorsko. Zakaj se drzne ameriško časopisje tako pisati? Zato, ker smo Slovenci, Hrvatje in Srbi po večini kuka- vice. Mi nočemo stati na last- nih nogah. Nekateri se celo sra- mujejo svojega lastnega naroda. Kot mednarodnjaki moramo de- lovati za izobrazbo vseh narod- ov. Toda so li Lahi dali izob- razbo Slovincem v času 25-letne okupacije slovenskih krajev? Kaj še! Zapičeno so vse sloven- ske knjige, prepovedali izdajanje slovenskih časopisov in pozapri slovenske šole. Razumljivo, da ni imel narod nobene prilike do izobrazbe. Na tisoč Slovencev je prenehalo s šolo radi takih raz- mer, ki so jih vsilili Italijani slo- venskemu narodu na Primor-

MINIMUM WAGE

Gornji zemljevid nazorno kaže, katere države imajo zakone, ki določajo minimalno plačo za delavke in katere ne. Take zakone imajo bele države, črne so pa še brez njih. V New Yorku in Connecticutu se zakon nanaša tudi na delavce, ampak je le na papirju.

skem. In kakšno izobrazbo so mogli dajati starši svojim otro- kom, ko pa niso smeli čitati v jeziku, katerega so znali, dočim niso razumeli dovolj dobro ita- lijansčine? Torej ali je Mussoli- nijeva drhal opravljala delo za korist človeške družbe?

Sedaj se čudijo hlapi sv. oče- ta, ker so partizani vsi orožje v svoje roke in se zoperstavili gnolobi, ki je vladala v okupira- nem slovenskem ozemlju, in po- metli z drhaljo, kateri je pomag- al na krmilo papež. Le dajte va- še krvavo zaslužene novce onim, ki hočejo, da bi ostale vse po starem. Morda ne veste, da vaše postopanje prinese enako usodo tudi vašim otrokom v tej začasno tako opevani svobodni deželi. Ako boste šli na limani- ce onim, ki imajo pri vsaki be- sedu Boga na jeziku, ne boste ni- koli prišli do svojih pravic, ne vi in ne vaši otroci! Oni, ki imajo neprestano Boga na jeziku, so bili in bodo desna roka vseh iz- koriščevalcev, kajti faktično se poživljajo na Boga. Boga so us- tavljali zato, da nas, pozabljeni ljudi, laže vladajo. Saj še nismo pozabili, kaj so počenjali ti sve- tohlinci. Najprvo so pobili du- najске socialiste, potem pa raz- širili svoje krvavo delo po vsem svetu. Da, porinito so nas hoteli zopet v temno dobo kot je bila koncem četrtega stoletja. Toda nakana se jim ni posrečila. Iz- najdbe so se razširile, čeprav so jih proglasili za hudičeve. Člo- vek se je povzpel visoko v dobi tehnike in veruje še samo v do- kaze. Dokazano je, da po veči- ni, skoro vsi znanstveniki, ki so res znanstveniki, ne verujejo v nobena izmišljena bitja.

Prijatelji, širimo ljubezen med seboj in učimo se pošteno živeti. Iskajmo resnice in pravice; pa bomo najbolj sledili Kristusu- vim naukom. On je bil morda res mučenik med mučeniški, kot jih imamo tudi dandanes, poseb- no v teh vojnih časih, katere so pomagali ustvariti oni, ki nas učijo, da se moramo ljubiti med seboj. Tako samo govore, dejan- sko pa delajo prav nasprotno. Rojaki, veliko bolje bi storili, ako bi svoj denar porabili za or- ganiziranje združenj in drugih ustanov, namesto da ga nosite v nikoli site bisage farizejev. Izob- razenec ne potrebuje nikogar, da bi zanj molil, kajti to delo lahko sam bolj pošteno opravi.

V Rusiji danes še ni vse ureje- no, kar sploh ne moremo priča- kovati, vendar pa stopa po poti v boljše bodočnost in v napre- dem duhu. Včasih se zgražamo čez ruski režim, češ, da je brez- obziren, toda mi ne smemo po- zabiti, da nastanejo pri 180-mil- janskem narodu razne težave; ko so prišli v vodstvo sovjeti, je bi- la dežela razdrapana, ljudstvo skoraj nepismeno in poleg tega vsepolno drugih problemov.

(Dalej prihodnjič.)

Anton Zornik.

ROJSTNI DAN
Cleveland, O.—Ko smo Slo- venci še živeli pod avstrijsko vlado, smo vsako leto praznova- li rojstni dan tedanjega ropar- skega glavarja presvitlega ce- sarja Franca Jožefa.

Dan pred rojstnim dnevom je učitelj naročil svojim učencem, naj pridejo drugo jutro lepo, čisto in praznično oblečeni. "Očistite si blato za ušesi in po- česajte si lepo lase. Jutri ne bo ves dan šole, imeli pa bomo sve- to mašo, ki bo darovana za na- šega presvitlega cesarja, po ma- ši boste pa prosti. Najprvo se bomo zbrali skupaj v šoli, potem pa bomo odkorakali v pari- h cerkev k sv. maši, kjer bomo zapeli skupno cesarsko pesem," tako je govoril učitelj.

Najprvo smo v šoli zapeli ce- sarsko pesem za poizkušnjo. Dobro je šlo. Potem pa nam je učitelj razlagal berilo, katero je bilo polno slave cesarju, slave o njegovi neskončni dobroti in mi- losti, presvetli vladar pomaga revnemu ljudstvu povsod in ob vsaki priliki, posebno pa daruje velike vsote revežem na njegov rojstni dan, prav tako tudi ce- sarica Elizabeta. Oba sta tako milostnega srca, da se kar to- pita za avstrijski narod.

Ako bi bil vladar res tako do- ber, bi ne bi bilo treba darovati večje vsote za reveže. Delo jim naj bi dal in dobro plačo, po- tem bi bil res dober za svoje ljudstvo.

Po končani maši smo se po- glavci iz raznih vasi pa stekli. Razpraskali smo drug drugega, kakor da bi bili mački.

Tako smo praznovali leto za letom rojstni dan cesarja Fran- ca Jožefa, vladarja Slovencev, dokler smo hodili v šolo. Tisti, ki so imeli državne službe in tudi vojski, so nam v glavo za- bijali veliko grdih laži, katere so se nekaterih prejele, drugih pa ne. Mogočnej je hotel imeti slavo, pa četudi z ukazi. In sla- vo je imel, dokler ga ni vrag vzeli.

Med Slovenci v tej deželi pa se je razpasla neke druge vrste bolezen, tako zvana preseneče- nja. Ta ali oni je poročen 25 ali 50 let, zato mu je treba pri- rediti presenečenje. Za slavl- jenca ljudje zbirajo denar in več ko skupaj spravijo, večje je "iz- nenadenje." S prispevki plačajo pojedino in pijačo, za denar, ki ostane, pa kupijo darilo, na pri- mer električno ledenico, peč, po- hišstvo za spalnico ali kaj po- dobnega. Čestokrat "slavljen- ca" niti ne pozna, a si indi- rektno prisiljen, da prispeva. Nič ni narobe, ako se ob go- tovih pomembnih dneih sestanejo skupaj ožji prijatelji in sorodni- ki in se malo zabavajo, bedasto pa je, če kdo prične pripravljati "presenečenje" kar tja v en dan za ljudi, ki nimajo nobenih jav- nih zaslug.

Zadnjič, ko sem obiskal razne slovenske naselbine, mi je po- vedal neki tajnik, da je prejel pismo od nekega urednika in gl. tajnika, v katerem sta mu sporočila, da pripravljajo pre- senčenje za 50-letnico rojstnega dne gl. predsednika. V pismih oba pojasnujeta, da ne zbirajo denarja za slavljenca, temveč želita, da bi šli vsi tajniki na delo in pridobili 500 novih čla- nov v tistem mesecu, kar bi bilo v podaritev in presenečenje gl. predsedniku ob priliki njegove- ga rojstnega dne.

"Še nismo pozabili starih av- strijskih navad," je dejal nekdo. Bog naj da ljudjem zdravje, norcem pa pamet!

Slovenci v zapadnih državah se še vedno štejejo za Avstrijce, kljub temu, da ne živijo pod Avstrijo več kot 25 let. Res žalostno, da se po tolikih letih še vedno niso naučili, da so Slo- venci izo. Jugoslovani. To je tudi presenečenje!

Zviti lisjak kaplan Gabrovšek je pohrustal vse Ruse in še Tita za nameček. Izpisal se je do suhega, kajti sedaj pristavlja pi- ko pri vsakem stavku. To po- meni, da je—"kaput!"

Leonard Poljšak, tajnik dru- štva št. 147 SNPJ, je poročal na zadnji seji, da je stari Ludvik Medvešek najbolj aktiven pri SANSU in da je vpisal pri pod- ružnici št. 49 SANSa največ članov in prav tako nabral zelo veliko prispevkov.

Kje so tisti, ki hočejo vedno biti v ospredju, a pri delu so zadnji. To so veliki možje pod slamnato kapuco.

John Filipič.

Slovenski vodniki in preroki

Dr. Ivan Lah

(Nadaljevanje)

Valentin Vodnik (1758-1819)

Leta 1796 je prišel Vodnik v Ljubljano in tu nadaljeval svoje delo. Tik na to so trčele Napoleonove armade prvič ob naše meje. Vodnik je čutil, kako važnosti bi bil časopis za ljudstvo, in je začel izdajati "Ljubljanske novice" (1797). V "Pratiki" in "Novicah" je pesnik pokazal, kako je razumel svojo nalogo. V preprosti lepi narodni besedi poučuje kmeta v pratiki o gospodarstvu, svoj pouk oživlja s kratkimi mesečnimi napisi, ki so skoraj narodni pregovori v verzih, popljuje mu njegovo domovino, v "Novicah" govori o slovanskem narodu in jeziku, piše o sodobnih dogodkih, o iznajdbah, vojni, o svetu itd. V vsem se kaže njegov vzgojni talent.

Zal, da so "Novice" imele pre malo naročnikov in so morale za letom 1800 prenehati. Vodnik je med tem postal profesor na gimnaziji in se je posvetil vzgoji mladine; treba je bilo za šolo primernih knjig in Vodnik jih je pripravljaj. Leta 1806 izda svoje "Pesmi za pokušino", zbirko svojih najboljših že napisanih pesmi. To se sveže domače šopek naše pomladi; iz njega dehtijo vseh naših planin, odmeva skale Triglava, buči se narodna zvest in vmes se oglašava vesela dobrovoljna pesem domačega življenja.

Ves ta čas je Vodnik Zoisov domači slavist in živi mnogo v njegovi hiši, kjer tekmuje z dokaj mlajšim Kopitarjem. Zoisov knjižničarjem, katerega jezikoslovni talent se hitro razvija, tako da prehiti Vodnika in postane iz njega učenjak svetovnega slovesa. A Vodnik deluje na domačih tleh.

V tem času pretresajo Evropo Napoleonske vojne in leta 1809 stoji Francozi zopet na meji. Meseca maja pade Ljubljana in Napoleon pokliče v življenje Ilirijo. Vojna je vojna, tudi če prikaž svobodo. A v zasledenih pokrajinah ne more biti takoj govora o svobodi. Francoska vlada je skušala preurediti ilirske pokrajine po svoje. Zato je bilo treba najprej preurediti šolstvo. Vodnik postane ravnatelj gimnazije in nadzornik obrtnih šol. Piše šolske knjige za ilirske šole, izda svojo slovnico "Pismenosti" in v nji "Ilirijo oživljeno", slavnostno odo v podpravi novih časov. Kako jasno in vznemeno se glasi ta pesem v domačih narodnih kiticah:

Kar mat' me učila, me mika zopet, kar stanka zločila, jo lično posnet'.

Vrčica Parnasa zgolj svojega znam, inacega glasa iz gošle ne dam. Latinske, helenske, tevtonske učim. Za pevke slovenske živim in gorim.

Do konca življenja je zbiral stare zgodovinske spomenike in domače besede za slovenski slovar, da je pripravljaj gradivo za bodočo kulturno delo.

Vodnik je naš prvi pesnik, a tudi naš prvi narodni delavec s širokim prosvetnim programom. Vsa njegova umetnost in učenost služita vzgoji naroda; on zna govoriti o vsem v naravni, razumljivi besedi. S pesmijo, ki je po jeziku in obliki sorodna narodni pesmi, se približa ljudstvu, da ga pridobi za svoje delo: zgodovina.

Kaj bom ti dala? Pogledam okrog, izločit' ne morem skor' svojih otrok.

Kdo najde Metulo in Terpo, moj grad? Emona, Skardona sta komaj poznat'.

Ilirija se spominja stare zgodovine. Alpe so jo družile z Galijo; Gali so se borili proti Rimu na kopnem, Ilirci so obvladali morje. Toda Rimljani so premagali oba naroda. Ker niso hoteli imeti sosedne sprave, so propadli. Franki, Goti in Nemci so zasloveli v Evropi, Ilir pa je bil v pozabljene temnice.

Dva sedem sto solncev zaresa ga mah, Napoleon trebit ukaže mu prah.

Ilirsko me kliče Latinec in Grek, Slovansko mi prav'jo domači vsi tpepek.

Ime se je izpremenilo, narod je postal In zdaj prihaja Napoleon, da ga zopet pod starim ilirskim imenom zveže z Galijo-Francijo. Z njim prihaja nova doba za naš narod:

Zveličana bodem zavpati smem, godi se eno čudo, naprej ga povem.

Duh stopa v Slovence Napoleona, en zavod poganja preroben ves nov.

Ilirija se zaveda svoje važnosti v novi Evropi, ker veže

vzhodni in zapadni svet, zato samozvestno poudarja:

Ilirija v srcu
Evrope leži.
Ilirija prstan
Evropini bo.

Tako je pel "pesnik Ilirije" in izpovedal vso svojo vero v novo življenje. A čudo, ki se je godilo, je potrebovalo delovnih sil, da vzraste nov, preroben narod. Zato Vodnik v pregovoru k "Pismenosti" in drugim šolskim knjigam stalno opozarja, da se moramo učiti pred vsem domačega jezika, ker je prišla "zapoved, našim mladenčam dati v roke pismeni nauk, ki jim bo kazal svojo domačo besedo izrekovati in na pismo devati." Doslej smo imeli le latinski in nemški pisane slovenske slovnice. "Tujce smo tedaj učili našo besedo znati, sebe pa ne. Porečes: čemu mi bo, saj znam po naše govoriti. Govoriti znaš, ali spravno govoriti in pisati morebiti ne. Nemci, Lahi, Francozi dajo svoji otrokom najprej svojo domovino pismenost za prvi uk, daš jih znajo nemško, laško, francosko. Zakaj?—Zato, ker je treba začeti vse nauke s tisto besedo, katere nas je mati učila. V ti se otroci lahko in hitro navadijo pismenosti znanosti. To je prva stopnja k vsem višjim učenostim."

Tako je Vodnik skušal ovreči napačne nazore, da je namen šole predvsem pouk tujih jezikov, in je polagal temelje slovenski narodni šoli.

Toda Napoleon je padel in z njim je propadla Ilirija. Pesnik je ostal na razvalinah svojih nad. Ilirija in njen pesnik sta prišla zopet v avstrijske roke. Vodnik je bil vpokojen in je samotno živel v Ljubljani do smrti. Leta 1815 je zapel svojo labodjo pesem "Moj spominček", v katerem je podal izpoved svojega življenja:

Kar mat' me učila, me mika zopet, kar stanka zločila, jo lično posnet'.

Vrčica Parnasa zgolj svojega znam, inacega glasa iz gošle ne dam.

Latinske, helenske, tevtonske učim. Za pevke slovenske živim in gorim.

Do konca življenja je zbiral stare zgodovinske spomenike in domače besede za slovenski slovar, da je pripravljaj gradivo za bodočo kulturno delo.

Vodnik je naš prvi pesnik, a tudi naš prvi narodni delavec s širokim prosvetnim programom. Vsa njegova umetnost in učenost služita vzgoji naroda; on zna govoriti o vsem v naravni, razumljivi besedi. S pesmijo, ki je po jeziku in obliki sorodna narodni pesmi, se približa ljudstvu, da ga pridobi za svoje delo: zgodovina.

Kaj bom ti dala? Pogledam okrog, izločit' ne morem skor' svojih otrok.

Kdo najde Metulo in Terpo, moj grad? Emona, Skardona sta komaj poznat'.

Ilirija se spominja stare zgodovine. Alpe so jo družile z Galijo; Gali so se borili proti Rimu na kopnem, Ilirci so obvladali morje. Toda Rimljani so premagali oba naroda. Ker niso hoteli imeti sosedne sprave, so propadli. Franki, Goti in Nemci so zasloveli v Evropi, Ilir pa je bil v pozabljene temnice.

Dva sedem sto solncev zaresa ga mah, Napoleon trebit ukaže mu prah.

Ilirsko me kliče Latinec in Grek, Slovansko mi prav'jo domači vsi tpepek.

Ime se je izpremenilo, narod je postal In zdaj prihaja Napoleon, da ga zopet pod starim ilirskim imenom zveže z Galijo-Francijo. Z njim prihaja nova doba za naš narod:

Zveličana bodem zavpati smem, godi se eno čudo, naprej ga povem.

Duh stopa v Slovence Napoleona, en zavod poganja preroben ves nov.

Ilirija se zaveda svoje važnosti v novi Evropi, ker veže

Pri zbiranju relifa za Jugoslavijo je mrs. J. Wildberg obiskala tudi predsednika unija transportnih delavcev CIO Michaela J. Quilla v New Yorku, ki se je rad odzval s prispevkom. Odbor vodi kampanjo, v kateri skuša zbrati milijon dolarjev za pomoč jugoslovanskemu ljudstvu, ki je v sled vojne med najbolj prizadetimi v Evropi.

vina in zemljepis, jezikoslovje in prirodnoznanstvo, kmetijstvo in gospodarstvo, vse se mu zdi enako važno, kajti narod je potreboval pouka o vsem. Kaj čuda, da je priredil celo "Kuharske bukve" in "Babištro".

Kakor dober učitelj stoji sredi naroda in mu podaja poučne nasvete. Enak je sejalcu ob jutranji zori, ki seje zdravo zrnje v komaj razorano domačo njivo. Dvajset let stoji njegova vabljava postava v ospredju našega narodnega življenja. Ko se mora umakniti, skrbi za narodovo bodočnost in umrje skoraj pozabljen in zapuščen. Toda naš veliki pesnik mu prerokuje, da bo vstal kakor "ptič fenis na dan".

Tak pevec se trudi, samotno živi, se v slavi, ko zgrudi ga smrt, prerodi.

In res je svetil duh našega prvega pesnika skozi stoletje v naše narodno življenje. V njegovem imenu se je snovala nova prosvetna organizacija. V mračni dobi, ko temne sile zatirajo slovensko zavest, se slavi njegovo ime in njegova rojstna hiša nosi na sebi prvo slovensko spominsko ploščo. Ob njegovi pesmi se uči mladina prve domovinske ljubezni, dokler ga ne nadomesti glasniki nove dobe. Leta 1889 postavi narod spomenik svojemu prvemu pesniku. Ob stoletnici njegove smrti se dviga naša jugoslovanska država na razvalinah njegove Ilirije.

Iz spoštovanja do prosvetnega delavca, ki je tako globoko posegel v dušo naroda in skrbel za njegovo kulturo, nosi njegovo ime tudi naša "Vodnikova družba."

(Se nadaljuje.)

Volitve v Franciji

F. A. Vider

Pred dobrimi par tedni—kaj je bilo po radiu naznanjeno—so se v Franciji vršile splošne občinske volitve, o katerih je ameriško časopisje na splošnem molčalo, dasi se vedno ponaša z demokracijo in vsestransko tiskovno svobodo. Zakaj se hočejo omenjene volitve javnosti prikriti, je povsem razumljivo, toda koncem konca bo javnost na en ali drug način vendar zvedela.

Kakor je bilo po radiu naznanjeno, so pri omenjenih volitvah v Franciji na vsej črti zmagali socialisti in komunisti. Radiokomentator H. V. Kaltenborn, ki ni prijatelj ne enih in ne drugih, je tedaj poročal, da so socialisti dobili nad 25% in komunisti krog 24%, medtem ko je konservativna stranka tako pogorela, kot še nikdar v njeni zgodovini; prejela je le okrog 1 1/2% glasov. Kjerkoli je do sedaj še bila kakšna delavska politična zmaga, posebno še socialistična ali komunistična, jo je reakcija in nji služee časopisje vedno pozdravilo, kakor da so prišli do zmage na en ali drug nepošten način. Posebno se to poudarja v krajih, ki so pod rusko okupacijo, namreč se naglašja, da tam ni nobene svobode in da mora ljudstvo

voliti tako, kakor je zapovedano. Ampak sedaj, ker so volitve tudi pod okupacijo naših ameriških in angleških čet v Franciji izpadle z neprimernim porazom za konservativce in pristaše dolarjske politike ter Vatikana—ker so zmagali socialisti in komunisti, kako naj se ta nesreča javnosti pojasni v luči, da ne pridejo v protislovje sami s sabo. Pa so baje prišli do zaključka, da bo najbolj modro ter pametno, ako se o teh volitvah ne govori ali piše, da bodi tako čimprej pozabljene in da se delavske mase še kje druge ne pohujšajo, na primer v Angliji, kjer bodo menda kmalu imeli splošne volitve.

Ameriška zunanja politika ne ostaja posebno veliko zadaj za angleško v prizadevanju, da se ohrani gnili družabni red v Evropi, pod katerim delavstvo in ljudstvo na splošnem ječi že leta. V nekaterih krajih ga skušajo obdržati pri življenju z injekcijo oborožene sile, v drugih s cenzuro, ker ne poznajo zakonov evolucije in mislijo, da se človeški razvoj ustavi s takimi sredstvi. Ljudje, ki so prešli potok krvi in ali skozi nepopisno trpljenje v upanju, da si priborijo boljše bodočnost, se ne zanimajo za kakšne kraljevske ornamente ali podobno šaro starega veka in tudi ne za vlade ne-kaj direktorjev velikih korporacij po našem kopitu. Seme, kakršnega seje anglo-ameriška diplomacija poslednje čase na evropskem kontinentu, ne more vzkaliti drugega kot vihar.

Pravilo, da tistega, katerega hočejo bogovi pogubiti, najprej udarijo s slepoto, še vedno drži. Mesto prijateljev izven naših meja, kakršne potrebuje dežela kot so Zedinjene države, ki so industrijalno skoro do viška razvite, si nakopavamo nasprotnike, ker smo obrnili hrbet ameriškim idejam, svobodi in demokraciji za ljudstva izven naših meja.

Ne Rusija in ne ruski komunisti ne pripravljajo tla komunizmu po zapadni Evropi, ampak slepa anglo-ameriška politika, pak sla anglo-ameriška politika, ki protežira reakcijo vse sorte in zatira demokratične elemente, mesto da bi jim pomagala zgraditi na podrtinah Evrope nov in demokratični gospodarski ter politični red.

NOW ALL TOGETHER FOR THE MIGHTY SEVENTH Buy Bonds

Bodoča borba proti nacistom v Nemčiji

Monakovo. (ONA)—Mnogi ameriški častniki zavezniške vojaške vlade resno razpravljajo o možnosti, da se utegnejo močne skupine nacistov, ki so trenutno pregnani "po zemljo", odkrito vriniti ali pritaženo vtihotapiti v administracijo povojne Nemčije. Ta skrb se je pojavila pri raziskovanju v nekaterih predelih Nemčije, kjer so do pred kratkim vladali najbolj trdi nacistični vodje.

V skladu z nedavno izrečenim naziranjem vojnega tajnika Stimsona se je izrazil tudi eden najvišjih uradnikov zavezniške vlade v Nemčiji, da bo le "najstrožja vojaška vlada" pomagala zaveznikom, da izkoreninijo nacizem v Nemčiji in obenem vzbude v nemških dušah vsaj nekaj poželjenja po demokratičnih vladnih metodah.

Vsaka najmanjša slabost bi pa bila le voda na nacistični mlin in bi podpirala počitno delovanje nacistov. Vsi opazovalci so si edini v tem, da je mnogo milijonov Nemcev v bistvu in v globini svoje duše še vedno nacistov. Ti opazovalci poudarjajo tudi, da se je začel končni propad Nemčije v političnem in moralnem pogledu že dolgo predno je dežela propadla tudi vojaško. Velika večina Nemcev odklanja vsako najmanjšo sumnjo, da so odgovorni za vojno tudi kot posamezniki in celo smatra, da je vojna le neke vrste igra, katere ne velja obsojiti kot take, izključno iz razloga, da jo je Nemčija izgubila.

V koliko bodo zavezniški sposobni potlačiti to nacistično gibanje, je stvar, ki bo v največji meri odvisna od tega, kako bodo znali sodelovati z demokratično mislečimi Nemci.

Zastor najtesnejše cenzure pa zakriva lov na znamenite nacistične prvake, o katerih prevladuje mnenje, da se še vedno skrivajo v Nemčiji. Ogromno je delo, posvečeno seznamom nemških arhivov in iskanju v vseh mogočih skrinjavah. Častniki informativne službe zasledujejo vsa mogoča pota, ki bi utegnili privedi do odkritja velikih vojnih zločincev.

Mnenje prevladuje, da je Heinrich Himmler v trenutku, ko je postal jasno, da je Nemčija izgubljena, ustanovil poseben oddelek za nacistično delovanje po porazu. Enote izvezbanih podtalnih agentov so se skrile in imajo vsa potrebna denarna in druga sredstva za svoje delovanje.

Zapletljaji radi poljskih izdajalcev

London. (ONA)—Tukajšnji opazovalci zasledujejo z velikim zanimanjem zadeve poljskih izdajalcev, ki so bili pretekli teden izročeni poljski vladi v Londonu. Zavezniška vrhovna komanda v Sredozemlju je izročila dvojico kolaboratorjev londonski vladi mesto poljski provizorični vladi v Lublinu, iz česar se bo dalo morda zaključiti, kako nameravajo postopati zavezniški v bodoče napram tema dvema poljskima vladama.

Pričakuje se, da bo vojaško sodišče sodilo omenjeno dvojico, ki je kriva, da je širila preko radia nemško propagando med poljskimi četami na italijanskem bojišču, čim preje mogoče. Prepričanje prevladuje, da so se zavezniški načelniki glavnega stana sporazumeli med seboj, v Washingtonu in Londonu, predno so bili storjeni koraki glede predaje obeh kvizlingov.

Pričakovati je zapletljajev tudi radi formalne zahteve provizorične lublinske vlade, da se ji preda vojnega zločinca Hansa Franka, ki je bil guverner v centralni Poljski, in se zdaj nahaja v ameriških rokah. Znano je namreč, da želi tudi londonska poljska vlada, da se ji izroči tega zločinca, katerega želi soditi zaradi zločinov, zagrešenih na Poljskem.

Hans Frank je odgovoren za zidanje nešteti koncentracijskih taborišč na Poljskem, ter za upravljanje ter taborišč, med katerimi se nahaja tudi zloglasna jetnišnica za umore v Osviecimu.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odbor
VINCENT CAINKAR, g. predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TRČAR, gl. pomočnik tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISER, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki
MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik 3679 W. 96th St., Cleveland 2, Ohio

Dистриktni podpredsedniki
NOS. CULKAR, prvo okrožje 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje 7025 Middlepointe, Dearborn, Mich.
2079 Randall St., St. Louis 16, Mo.
URŠULA AMBROŽIČ, peto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje 523 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor
MATH PETROVICH, predsednik 253 E. 131st St., Cleveland 10, Ohio
VINCENT CAINKAR 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN 1400 So. Lombard Ave., Chicago 23, Ill.
LONALD J. LOTRICH 1837 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISCH 700 E. 260th St., Euclid 17, O.

Poročni odbor
ANTON SHULAR, predsednik Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH 315 Tener St., Lawrence, Pa.
FRANK BARBIC 10011 Mushoka Ave., Cleveland 19, Ohio
ANDREW VIDRICH 705 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK 172 E. 188th Street, Cleveland 18, Ohio

Nadzorni odbor
FRANK ZAITZ, predsednik 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JOSEPH FIFOLT 1327 E. 90th St., Cleveland 3, Ohio
ANDREW GRUM 17183 Snowden, Detroit 31, Mich.
JOHN OLIP 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI 25 Westclox Ave., Peru, Ill.

Glavni sodravniki
DR. JOHN J. ZAVERTNIK 2219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

Vojaška cenzura in tržaško uprašanje

Nekje v južni Italiji, dne 16. maja. (ONA)—Vojna je sicer končana, toda cenzura se nadaljuje. Kdor dvomi o tem, naj napiše nekaj o trenutno najbolj vročem vprašanju—nekaj o Trstu. Doslej nam je bilo mogoče razpravljati in poročati o tem vprašanju kot o čisto lokalnem italijansko-jugoslovanskem konfliktu, za katero nimajo niti Amerikanci niti Angleži nobenega interesa. Toda nastop naše vlade in tudi britanskih oblasti dokazuje, da to ni več res.

Prebivalstvo sveta

Prebivalstvo na zemlji cenijo sedaj na več kot dva tisoč milijonov. Približno natančne številke ni mogoče podati, ker je preveč krajev, kjer ni nobenega ljudskega štetja in nobene statistike. Tisti, ki cenijo, imajo pa precej trdno podlago za svoje številke, in če imajo prav, je treba priznati, da se ljudstvo dokaj množi na tem planetu. Leta 1650, ko je bila prva cenzeta, so računali 465 milijonov, dve sto let pozneje pa že tisoč

osem in devetdeset milijonov. Od takrat je preteklo 95 let in je bilo v tem času nekoliko vojn, velikih povodenj, vulkanskih izbruhov, potresov in drugih dogodkov, ki so pokosili velike množice. Svetovna vojna sama je pobila čez 37 milijonov ljudi. Kljub temu cenijo, da se je prebivalstvo na zemlji v tem času približno podvojilo. Slabotni kakor smo v marsikaterem pogledu, se vendar zdaj, da smo precej trdno pleme.

Slonove pahljače

Zakaj maha slon z ušesi? Marsikdo je v zoološkem vrtu ali pa v cirkusu opazil, da sloni neprenehoma migajo z ušesi, včasih počasneje, včasih hitreje. Ljudje so se čudili, zakaj. Sedaj je neki nemški učenjak dognal, da se na ta način hladi. Kadar je bolj hladno, jih le nekoliko premaklo, če pa pritisne vročina, pa kar mahajo. Mnogo krvi kroži po tenkih kožicah slonovih ušes in sapa, ki jo napravijo z miganjem, jo hladi, prav tako kakor jo hladi pes, kadar izteguje jezik in odpira gobec.

Darovi za stari kraj

Poročilo št. 10
War Relief Fund of Americans of South-Slavic Descent
465 Lexington Avenue
New York 17, New York

Prispevki od 1. aprila do zaključno 30. aprila:

CALIFORNIA	
Santa Clara—United Yugoslav Organizations of Santa Clara Valley	\$ 283.00
Sausalito—Co. and Gertrude Tufts	25.90
ILLINOIS	
Chicago—J. Sladek	5.00
Bulgarian Macedonian Educational Club	1,288.70
INDIANA	
Eikhardt—Piero Pjerotić	2.25
MICHIGAN	
Detroit—St. 4275 IWO—Joip Canjuga	20.00
Flint—Ameriški hrvatski ženski klub	25.00
Monroe—Odeak 4091 IWO	50.50
Odeak 4001 IWO	23.00
MISSOURI	
St. Louis—Eusebio Rulic	60.00
Marko Weiss	30.00
Luka Bogdanovich	89.00
NEW YORK	
N.Y.C.—Dr. E. G. Wolfe	6.25
Dr. Sidney Tarachow	20.90
Organizacija "Izana" v New Yorku (J. Svo-renich)	878.43
Brooklyn—Brooklyn Slovenes	287.00
Dalmatinci iz Brooklyna in okolice	67.50
N.Y.C.—Grupa "Zablačani"	390.90
Croatian American Youth Clich—zbrala Zorita Dobrovich	57.00
Dina Sigorich	11.60
Longshoremen 890	123.00
United Istriian American Organization—zbrala Romano Jelović in Josip Brajuha	102.00
Jugoslav Club Jedinstvo—zbrali John Ske-lin	55.00
Jugoslav Seamen's Club daroval Wilim Levar, s/a Prince Andrej	90.00
Club "Dubrovnik"	20.00
Dram. zbor "Pravdo-ljub"—zbrala mrs. F. Surface	5.50
Pev. zbor "Jedinstvo"—zbrali Radija Balch	40.00

United Dalmatians of Brooklyn: zbrali Ga-briel Skrokov	52.50
Mijo Celich	40.00
M. Fatovich	28.00
M. Marjetich	6.90
Croatian Women Council: zbrale Mary Babich	44.00
Mary Kaman	25.00
Cveta Stanchich	16.00
Mary Osolovar	12.00
Cveta Sladev	8.00
Irena Diamond	4.90
Lodge "Istra" 4275 IWO: zbrali Mary Dennis	5.00
John Sevarin	5.00
Dinko Portado	5.00
United Istriian American Club: zbrala John Scandul	9.50
Danica Sarnon	5.00
Skupaj izročil F. Fijan	770.30
OHIO	
Cleveland—Srpski politički klub in Hrvatski prosvetni klub "Titov"	666.00
Powhattan—Powhattan Yugoslav Women	232.41
OREGON	
Klamath Falls—Jugoslavnici zbrali	350.90
PENNA.	
Hermine—Anton Zornik (SANS št. 73)	27.00
Ambridge—Lemko-Asoc. št. 20 in Carpatho-Rusian št. 3256 IWO	40.30
Pittsburgh—Klub "Titov"	500.00
WASHINGTON	
Seattle—American Committee for Free Yugoslavia	2,479.90
Klub jugoslovanskih pomorcev—čisti dohod. od knjige "Alluring Waves"	160.00
Cisti dohod. od knjige "Alluring Waves"	35.00
Slovensko-ameriško narodno vijeće	1,153.45
Zbrali Jugoslavnici v Mehiki—poslal Dr. Fodor	500.60
Od 1. aprila do 30. aprila \$ 10,463.69	
Prejeli od Ameriškega odbora za jugoslovanski relief	7,490.78

IZ MODERNEGA SVETA

Spisal F. S. FINŽGAR

(Nadaljevanje)

"Kake razmere!" je mrmral potoma. "Vse je vkovano v brezsrčno šablono. Vse živi po njej, vse brez srca, brez človekoljuba, brez vesti... In sredi tega sveta stoji on sam—sam, kakor izpodjedena jelša ob naraščajočem hudourniku. Ali ne utone tudi on? Ali ga ne požoro valovi? Odgrizli mu bodo korenine, ubili energijo in tedaj omahne ter pade v kalno strugo in zaplava po njej, kakor in kamor plovejo drugi... Ne—ne—ne!"

Pred seboj je zagledal vas. Desetero vegastih poslopij. Sami revne bajte s slamatimi strehami brez dimnikov. Izpod ostrejša, kjer je bila tuintam odtrgana deska, se je kadilo—od ognjev z ognjišč, kjer se je že kurilo za skromne večerje.

"Kje stanuje Janez Lipovec?"

Pred zdravnikom je obstalo blede dekletce, ki je neslo vodo s korita. Obstalo je prestrašeno, in velik škap na glavi se je zagugal, da je pljusnila voda iz njega. Odprla je blede ustnice, kakor bi hotela prav hitro odgovoriti. Beseda ji je za hip obtičala v grlu, da je zajecjala. Potem se je obrnila in pokazala z levico na revno kočjo, ki je slonela pod klanecem.

Sluga se je zahvalil in šel proti hiši. Pri vratih se je moral pripogniti. V zakajeni veži, potlakani z ilovico, je stala koščena ženska in pehala z burkljami lonce v peč.

"Dobro večer! Ali imate tu bolnika?"

Ženska se je prestrašila.

"Oh, pa imamo tako po hiši. Sem mislila, da kar doma napišejo."

Bežala je v sobo, vrgla kup cunj pod peč, sunila stare škornje pod posteljo, možu hitro popravila odelo, s strganim predpasnikom pobrisala mizo, kjer so bili še ostanki drobtin od južine.

Zdravnik je po čudnem vzduhu spoznal, da vlada v hiši—davica.

Na borni postelji je ležal mož. Njegovo lice ni bilo umito. Črne lise so bile na bledem obrazu: kakor se je privlekel pred dvema dnevnoma iz tovarne, tak je legel. V kotu ustnic so tičale prisušene, krvave pene.—Hropel je globoko; pri vsakem vdihu je preletel zmučeno lice znak bolečin, ki so mu jih povzročali bodljaji.

Zdravnik je hitro spoznal, da ni več daleč križa. Odredil je vse potrebno, napisal recept in ukazal, da mati takoj poišče človeka, ki gre ročno v mesto po zdravila.

Nato se je obrnil do otrok. Na tleh pri peči je bil otep slame. Na njej so gledale iz starih plaht; raztrganih jopičev in zanošenih ženskih kril tri okrogle, kodraste glavice. Lica so bila od vročice zardela. Ustnice, napol odprte, so lovile sapo. Iz grl je bilo čuti grgrajoče dihanje. Otroci so velike oči širom odpirali in gledali s strahom tujega človeka. Šele prijazne besede zdravnikove, njegova mehka roka, ki jih je pobožala po razglatih licih, jim je pregnala strah. Zaupno so gledali vanj, s pogledi so se ga oprijemali krog vratu in prosili, naj jim pomaga, naj prereže to strašno zadrgo, ki jim stiska vrat.

Dr. Sluga se je bal, da je že prepozno. Vendar je vsem vbrizgal zdravilnega seruma, naročil materi, kar je bilo potrebno, voščil lahko noč in obljubil, da drugo jutro zopet pride.

Mož na postelji je okrenil glavo in skozi težko dihanje sta se čuli besedi:

"Grda pot —"

"Nič ne da! Le mir! Lahko noč!"

V veži je poizvedel od žene, ali so res tako revni, kakor se zdi na videz.

"Hišo smo plačevali in njivo doslej. Ni bilo mogoče nič prihraniti. Sedaj bi šlo, pa ta bolezni. Ježeš, ali umrje, kaj?—Naj Bog vzame otroke; če pa on pade, kaj začnem sirota..."

S predpasnikom si je obrisala oči.

"In še v tovarni so mu gospod nadzornik utr-gali pri mesecu. Nekaj se je potrl, so pa rekli, da ni bil dosti pazljiv; mu pa odtrgujejo..."

"Na-te, za to-le kupite, kar sem rekel."

"Oh, nikar, kako povrnemo?" Roka ji je drhtela, ko je čutila trdo kolo goldinarja.

"Je še kaj otrok tako bolnih?"

"So še, pa ne tako hudo! Tamle v tej hiši in v oni-le..."

"Z Bogom!"

Dr. Sluga je obiskal še nekaj bolnikov in se vračal domov, ko je že migljala večernica na nebu.

V njegovi duši je bilo nekako svečano-tragično. Jasnejši utrinki so se mu zdeli začudeno hvaležni pogledi ljudstva, kakor posamezne lučke, ki so odpirale oči druga za drugo—tovarišice večernice. Kako cigansko bedni so nekateri ljudje! Ničesar ni po teh kočah! Ni dobrih postelj, ni snage, še za groš lončene skledice ni, da bi si umil roke. Da, celo zraka ni po teh bornih luknjah. Okna imajo zabita in zamašena z mahom. Človeku se zdi, kakor bi se bali tistega zraka, ki bi prošnil zatočili duh in bi v njem preveč zadušilo iz cunj in smeti po bedi in zanemarjenosti. In tukaj blizu mesta živi tako ljudstvo!

Čemu toliko šol, čemu toliko knjig o higijeni, o snagi, o gospodinjstvu in gospodarstvu? Ali so to sadovi splošne civilizacije? Človek bi zdvojlil.—In vendar nekaj imajo ti ljudje: srce, čuteče in hvaležno srce. Kar na dlani ga nosijo, pri obeh jim utripajo, po licih se čutijo njegovi goreči udarci. Ali se ne bo enkrat to srce prebudilo in zaželelo za očmi, ki gledajo udobnost, bogastvo in razkošje! Ali se ne bo tedaj opasalo z jeklom in s kipečo nevoljo začelo odpirati zabita okna in metati beraštvo na cesto ter bo izgnalo roke po tuji lastnini... Hrepenenje po sreči se oglašuje za nekaj časa, udušiti se ne da.

Zdravnik je prišel do tvorniške bolnice. Zvečer navadno ni zahajal k bolnikom. Toda zadnjih par dni je poprej edini Peter Rožman dobil več tovarišev. Zato sklene zdravnik pogledati, če ni popoldne morda došel že kak drugi bolnik.

Tiho, v galošah, stopi skozi vežo do vrat. Z roko je že prijel za kljuko, ko zasliši vznesen glas, kakor glas govornika. Posluhne. To je Petrov glas—

"Poslušajte to-le! 'Naša moč' piše dalje: Če so torej delavci tlačeni, če delajo za malo plače mnogo ur—dvajset in še več—prav se jim godi. Kdor si prostovoljno da zvezati roke, kdor sam nastavlja hrbet, da ga kdo biča, prav se mu godi. Toda ta naj molči, ta ne sme vzdihovati. Njegovi vdihli so smešni, njegove solze zaslužijo palico. Torej sbratje, nikar ne tožite, rajši udarite! Naša moč vse ustvari, vse redi, vse bogati—zato naj naša moč—vse vlada..."

Nekdo je bolestno zakašljajal.

"Jutri bom bral naprej!" je dejal Peter. "Ponoči naj vsak misli, kaj je njegova dolžnost!"

"Ze vre," je rekel zdravnik in zaloputnil vežna vrata ter stopil naglo v sobo. Nihče ni mogel slutiti, da je prisluškval. Šel je od bolnika do bolnika. Nekatero oko ga je pogledalo tako zaupno in hvaležno. Bili so pa drugi, katerih čelo je bilo zgrbančeno in mračno. Za vse to se ni zmenil; čimbolj ga je gledal kdo nezaupno, tem bolj je skrbel zanj, bolj prijazno ga je ogovarjal.

(Dalje prihodnjič.)

GIGANT

Odlomki iz romana "Drugi dan"

Ilya Ehrenburg

(Nadaljevanje)

Irina nemirnost se je polastila tudi otrok. Niso vedeli, zakaj so jih ti verzi tako presu-nili. Niso mislili na strašno drevo. Zvok besedi jih je preplašil. Tako je hitela minuta za minuto. Prva se je vzdignila Mauka: "Kako lepo je to!" Izmučena se je Irina sesedla na stol.

Tri dni pozneje je stopil Kostja po pouku k Irini. Nekaj je hotel povedati, toda bil je v zadregi in stopical je z noge na nogo. Opogumil se je, stisnil je Irini v roko zvezek in zbežal. V zvezku sta bili dve Kostjini pesmi. Prva "Jekleni gigant," druga "Aleksander Puškin." Večkrat je prečitala Irina ne-bogljene verzce. Ni mogla zakriti svojega veselja. Ves čas se je smejala. Smejala se je v šoli med poukom, v obednici, smejala se je na poti h Kolki. Zadnjič sta se videla s Kolko tistega večera, ko jo je on spremljal. Srečala sta se sicer v klubu, toda Irina se mu je izognila. Ni ga hotela videti pre-

den ni dosegla svojega namena v šoli.

Irina je potrkala na okno, Kolka se je prikazal. Ni se mogla premagati. "Tako daleč"

je že, Kolka!" je radostno vzkliknila in veselo pohitela v sobo. "Sedaj vem, da znam delati. Govorim in obenem čutim, da me poslušajo. Ni več tega, kar je bilo. Zamolčala sem ti vse... Mnogo truda je stalo. Takle Kostja... Čeden dečko je. Toda spočetka sem mislila, da me bo uničil. Sedaj pa pesnikuje. Saj ne boš iz mojega govoričenja ničesar razbral. Ne-

Unija pralniških delavcev v Los Angelesu si je prizadevala štiri leta in pol, da je prisilila veliko pralnico Community Laundry na podpis kolektivne pogodbe in s tem zdrobila enotno fronto anti-unijskih podjetnikov. Slika kaže unijske uradnike in načelnika podjetja, ki podpisujejo pogodbo.

ANY BONDS TODAY?

By Gracie Allen and George Burns

Illustrated by Ed Reed

"I hooked the other one and bought a War Bond!"

smisel je, kar govorim, vse je zmešano. Toda veš, tako srečna sem!"

Ničesar več ni spravila iz sebe. Prijela je Kolko za roke, Kolka pa jo je zavrtel okoli sebe. Oba sta se smejala, zakaj, nista vedela. Hotela sta nape-ljati na resen pogovor, toda ni šlo.

Irina ga je vabila k sebi domov, češ, da ima antonovska jabolka. V Irinini sobi je bilo temno. Ni prižgala luči. Izbrala je največje jabolko in ga ponudila Kolki. Ni ga vzel. Vzel je Irino in jo čvrsto poljubil. "Vzemi jabolko!" mu je velela Irina osorno. Kolka ni mogel v temi razbrati Irinene o-braza. Smejala se je, toda Kolka je smeh le uganil, ne pa videl. Poslušno je vgriznil v jabolko in se tudi smejal. Nato ga je Irina odglovala: "Pojdi, mnogo dela imam. V šesti skupini je jutri težavna ura. Čakala te bom." Dve uri je slonela nad knjigo. Zdal pa zdaj je vrgla pogled od knjige in se smejala. Ni mislila na Kolko, na nič ni mislila. Samo veselila se je.

VI.

Grunja je prišla z dežele naravnost v tvornice v Kuzneck. Bila je z Mihajlovskega, stare sibirskeske vasi s pokopališčem. Spočetka Grunja ni zaupala nikomur. Vsak človek ji je bil sovražnik. Živela je v neprestani bojazni, da jo bodo za naj-manjšo napako, ki jo bo zgrešila, proglasili za nesposobno ali jo celo postavili pred sodišče. Še bolj kot ljudi, se je bala strojev. Ni vedela, čemu služijo in kako se jim naj približa. Nešteto vprašanj je bilo nereše-nih, toda ni si upala z nobenim izpregovoriti besede. Iz zagate jo je rešil stari ključavničar Golovin. Nekega dne je opazoval Grunjo, zmalaj z glavo in dejal: "Čemu se bojiš, Grušenka?" Prijazno se je smehljaj, takega nasmeha Grunja še ni videla. Stopila je k njemu in ga vprašala: "Smejo opilki ležati tudi na levi?" Ko je bila prvič tu, je videla, da jih je Fedotov od-ri-val na desno in mislila je, da mora biti tako. Golovin se je nasmešnil, toda njegov smeh ni bolel.

Od tega dne sta si bila prijatelja. Grunja ga je spraševala o vzvodih, o ljudeh, o neraz-umljivih rečeh in izrazih, o železu in stranki. Nekoč ji je rekel

Golovin: "Imam hčerko, prav taka je kot ti. Tudi svetle lase ima. Sedaj je na univerzi!"

Naglo so se širila Grunji ob-zorja. Javila se je k tečajem za povišanje kvalifikacije. Golovin jo je vprašal, čemu ne vstopi v komsomol. Grunja je odgovorila: "Preneumna sem, ničesar ne razumem." Nekega dne pa je rekla tajniku strankine celi-ce, da bi rada vstopila v kom-somol. Ko je šla na prvo zbo-rovanje, je bila vsa razburjena: bilo ji je kot da bi stopila na univerzo. Kmalu nato je spo-znala Kolko Ržanova. Kolka se ji je prijazno nasmešnil in ji dal neko knjigo: "Prečitaj si jo. Če ne boš česa razumela, me vprašaj, mogoče ti bom znal raz-ložiti."

Zvečer je pisala materi pismo. "Vidim, da smo napačno sodili komuniste. Če je Groinov, pred-sednik vaškega sovjeta v Mihaj-lovskem, slab, ni s tem rečeno, da so vsi komunisti slabi. Mar-sikaj sem se naučila; ko pridem domov, ti bom vse razložila. Toda čez komuniste ne smem za-bavljati, tudi jaz sem članica komsomola in ponosna sem na to!"

Njena nova vera v komunizem je bila trdna in strastna. Komunizem ji je bil abecednik: po njem se je naučila čitati. Majhne naloge, ki jih je mo-rala izvrševati, je izvršila točno in vestno. Nikomur ni omenila svoje sreče. Samo Golovinu se je nekoč mimogrede zahvalila. Njen glas je izdajal njeno ginja-nost. Zmeheno je Golovin mrmral: "Ah, kaj govoriš..."

Nič ni moglo omajati njene vere. Vedela je, da je Vanjka bebičnej. Ko so zahtevali na-dure, je zavpil: "Za naše ušive tri rublje mi še na misel ne pride, da bi delal!" V okrevla-lišču jo je Lovcevič peljal pod neko drevo ter si jo pritiskal k sebi. "Lump si, pa ne komsomol!" mu je ježno zabrusila. Komsomolci so bili pač lahko slabi, toda komsomol je ostal to, kar je bil in zanj bi Grunja žrtvovala svoje življenje.

Nobenega fanta ni imela. V njenem življenju je zijala vrzel, ki se je očitala v rahli rdečici zadrege, če se je kdaj vprašala, za koga je ustvarjena. Zdelo se ji je, da želi videti mater, da je neumna in neizobražena, da se nikdo ne bo z njo družiti. O lju-bezni ni razmišljala nikoli. Čed-

na in lepa je bila, fantje so silili v njo kot ose v med. Vsakega je zavrnila in ga oštela. Nazivali so jo "Nedotakniseme," ker je vsakega vsiljivca s temi besedami zavrnila. Opazila je, kako se dekleta udajajo fantom. Nekaj živalskega in sirovega je bilo to za njo. Tako žive kveč-jemu v Mihajlovskem, toda komsomolka in delavka ne sme tako živeti.

Tolja Kuzmin ji je ugajal. Ni pripovedoval neslanih šal, ni se bahal, koliko deklet ima, ni se je drznil poljubiti. Samo nežno jo je gledal in govoril. Znal je pripovedovati in z veseljem ga je poslušala. Govoril je o Puš-kinu, o zamorcih, o filmu. Ne-koč jo je povabil v klub na ples. Branila se je, češ, da to ni lepo in da je komsomolka. "Mnogo komsomolk pleše," ji je odvrnil. "To niso plesi," mu je odgovorila, "to so ritmične vaje, telesna kultura in kolektivne igre. Za nje sem navdušena." Tolja se je nasmešnil. "Ali ni vseno kakšni plesi so?" "Nesramni plesi so!" mu je odvrnila Grun-ja. "Pritiskajo se drug k dru-gemu, jaz ne maram tega!" Zardela je kot rak, Tolja pa ji je v lastno začudenje pritrdil: "Morda pa imaš prav."

Razni mali oglasi

Prve viknjice na posojila za pre-novljenje in refinanciranje, dobite po zmrni obrestni meri pri:

KORUNA SAVING & LOAN ASSOCIATION
2932 W. Cermak Rd., Chicago, Ill.
Rockwell 0538

TOVARNIŠKI DELAVCI
Stalno delo, 75c na uro. Čas in pol za nad 40 urno delo.
Veliko nadurnega časa.

FRANK MILLER & SONS
2250 W. 58th Street

2 NADST. zidana trgovinska hiša.
4 stan. in prodajalna. 2 kari gara-ža. Zmerna cena \$5,200 na 2182 W. 21st St.

SPREJME SE najboljša ponudba za 14 akrov zemlje, northwest corner 91st. Na Roberts Road 4 sobna hiša. lastnik na 5529 S. Neva—PORTS-mouth 6588.

TISKARNA S.N.P.J.

—sprejema vsa—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila, za veselice in shode, vizitice, čamike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenščini, hrvaščini, slovanski, češki, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

.... Vsa pojavnika daje vodstvo tiskarne
.... Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 E. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priložijo eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k oni naroč-nini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$6.00 na eno leto naročnine. Ken va člani se plačujejo pri aneementu \$1.25 na tednik, se jim to priložijo k naročninu. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vala lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojavnika—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storil, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zračni dravo in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednika in 2.40	3 tednika in 3.90
4 tednika in 1.90	4 tednika in 2.70
5 tednikov in .80	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je .90.00	

Ispečinite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plačilo in si naročite Prosveto. list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA
STANE SEDAJ \$3.00

→ Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani ←

Recepti so napisani v angleškem jeziku; ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izveždati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.

216 West 18th Street

New York 11, N. Y.